

معلم فراتر از کتاب درسی

فرزانه نوراللهی

عضو شورای برنامه‌ریزی مجله رشد معلم

ما این سؤالات را به بهانه ماه آذر و هفته پژوهش مطرح کردیم و معتقدیم پاسخ دادن به آن‌ها پژوهشی جدی در امر تعلیم و تربیت را طلب می‌کند که نتیجه آن هر معلم را در مقابل هر موضوع عرضه شده‌ای مسلح می‌کند تا با فکر و تدبیر از آن در موقعیت کلاس خود استفاده کند. یکی از بهترین منابع نیز در این پژوهش، مجلات رشد، به‌ویژه رشد معلم و ویژه‌نامه‌های منتشر شده در چند سال اخیر است که برای برآوردن نیازهای مختلف معلم‌ها در این زمینه، مقالات مناسبی را تهیه و چاپ کرده است.

اما در یک نگاه پاسخ سؤالات ذکر شده را می‌توان این گونه شرح داد:

محتوای کتاب درسی، پیشنهادی است برای معلم تا با مفاهیم موجود در آن - با توجه به سطح دانش‌آموزان کلاس و محل زندگی و نیازهایی که در کلاس خود احساس می‌کند - طرحی بریزد و از همه امکانات موجود، اعم از کتاب، جزوه، مجله، فیلم، عکس، آزمایش و فعالیت و هر گزینه دیگری که در تعریف رسانه پرشمار^۱ می‌گنجد استفاده کند و این مفاهیم را برای دانش‌آموز ملموس و در موقعیت‌های واقعی زندگی پرکاربرد سازد.

در واقع نقش معلم بسیار پررنگ‌تر از کتاب درسی است. معلم باید به مطالب کتاب معنا و مفهوم دهد، نه اینکه خط به خط مطالب کتاب را همچون یک کپسول حافظه به خورد دانش‌آموز دهد!

✱ پی‌نوشت

۱. به ویژه‌نامه پنجم، نهم و دهم رشد معلم مقاله تحول کلاس درس از دکتر محمود امانی رجوع شود.

کارکرد کتاب درسی تا کجاست؟
کارایی طراحی آموزشی چیست؟
طراحی آموزشی و کتاب درسی چه ارتباطی با هم دارند؟
آیا می‌توان مطالب کتاب درسی را تغییر داد؟
چرا دیگر از واژه طرح درس استفاده نمی‌کنیم؟
طراحی آموزشی چه مزیت‌هایی بر طرح درس دارد؟
تا چه میزان به عبارت‌های کتاب درسی وفادار باشیم؟
مسئولیت معلم در قبال کتاب درسی و کلاس درس چیست؟
نقش معلم در ارتباط با سه‌گانه «دانش‌آموز، محتوای درسی، معلم» چیست؟
آیا به عبارت «کتاب درسی جزئی از بسته آموزشی است» توجه داریم؟

طراحی آموزشی - درباره مفاهیمی که قرار است در کلاس درس آموزش دهیم، قبل از ورود به کلاس - چه میزان در وقت ما صرفه‌جویی می‌کند؟

چند ساعت در هفته باید برای طراحی آموزشی قبل از رفتن به کلاس درس وقت بگذاریم و این کار چه تغییری در معلمی ما ایجاد می‌کند؟

معلم از چه منابعی برای نوشتن طراحی آموزشی می‌تواند استفاده کند؟

تشکیل گروه‌های آموزشی در مدرسه چه تأثیری در غنی‌سازی طراحی آموزشی دارد؟

کتاب‌های کمک‌آموزشی و جزوه‌های نوشته شده برای هر درس چه جایگاهی در طراحی آموزشی معلم دارد؟

اگر بخواهیم همه جزئیات یک موضوع در کتاب درسی بیاید، کتاب درسی حداکثر چند صفحه باشد؟